

Aandacht voor slaperigheid bij kinderen met epilepsie

In de afgelopen drie jaar zijn er vanuit de Vakgroep Orthopedagogiek van de Radboud Universiteit Nijmegen vier studies naar het functioneren van kinderen met epilepsie verricht. Deze hadden als werktitel : ‘De samenhang tussen epilepsie, slaap- en aandachtsproblemen en functioneren in de klas bij kinderen in de basisschoolperiode’¹. Wij geven een resumé van twee van deze studies.

Uit onderzoek blijkt dat veel kinderen met epilepsie slaapproblemen hebben (Maganti et al., 2005). Deze slaapproblemen kunnen leiden tot een verminderde aandacht op school (Stores et al., 1998; Cortesi et al., 1999). Daarom werd een deelstudie gestart naar slaapproblemen bij kinderen met epilepsie in vergelijking met controles en naar de mogelijke aanwezigheid en ernst van gedragsproblemen bij deze kinderen.

Slaapproblemen

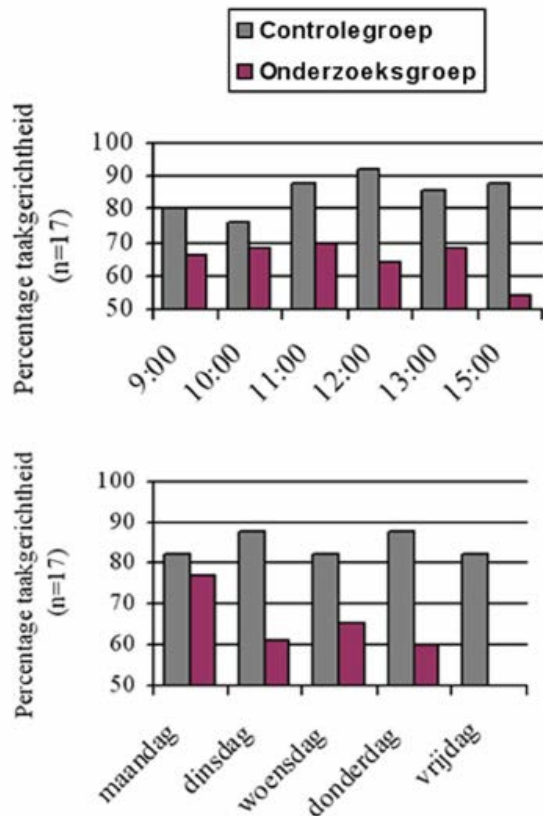
In deze studie beoordeelde de leerkracht aan de hand van een lijst van slaapkenmerken en het gedrag van de 64 deelnemende leerlingen of er sprake was van slaapproblemen. De ouders vulden een vragenlijst in waarmee de slaapproblemen werden gemeten. Daarnaast werd bij de leerlingen de ernst van de epilepsie, de ernst van de bijwerkingen van de anti-epileptica en de aanwezigheid en ernst van gedragsproblemen gemeten. Er bleek dat naarmate de kinderen meer slaapproblemen hadden de gedragsproblemen steeds erger werden. De ernst van de slaapproblemen waren ook gerelateerd aan de ernst van de bijwerkingen van de anti-epileptica. In de praktijk bleek dat het niet eenvoudig was voor de leerkrachten om eventuele slaapproblematiek van de kinderen te herkennen.

Fris aan het begin van dag en week

Het tweede onderdeel van de studie was gericht op het verloop van de taakgerichtheid, de slaperigheid en de aandachtsconcentratie over de schooldag en over de dagen van de week (figuur 1). Hier deden 17 kinderen met epilepsie (met en zonder slaapproblemen) en een controlegroep van 17 kinderen zonder epilepsie in het reguliere basisonderwijs aan mee. De taakgerichtheid en de slaperigheid van deze kinderen werd in de klas geobserveerd en er werden aandachtstests afgenomen. Kinderen met epilepsie bleken aan het begin van de schoolweek een betere taakgerichtheid te hebben dan later in de schoolweek. Aan het einde van elke schooldag was de taakgerichtheid bij kinderen met epilepsie lager dan op eerdere momenten van de dag. Kinderen met epilepsie *én* slaapproblemen vertoonden minder taakgerichtheid dan de controlegroep. Opvallend was dat zowel de kinderen met als de kinderen zonder slaapproblemen aan het begin van de dag (9 uur), vóór en ná de grote pauze (12 tot 1 uur) minder taakgericht waren dan de kinderen uit de controlegroep.

Daarnaast waren kinderen met epilepsie aan het einde van de schoolweek slaperiger dan in het midden van de schoolweek. Zij waren ook minder slaperig aan het begin van de schooldag dan op latere momenten van de schooldag. Vergeleken met de controlegroep

waren leerlingen met epilepsie slaperiger, zowel over de hele week als over de dag. Kinderen met epilepsie en slaapproblemen waren slaperiger op alle dagen van de week en aan het begin van de dag, voor de grote pauze en aan het einde van de dag. Deze verschillen werden niet gevonden bij de kinderen met epilepsie zonder slaapproblemen. Kinderen met epilepsie presteerden minder goed op de aandachtstests dan de controlegroep.

Figuur 1

A. Taakgerichtheid op verschillende tijdstippen van de dag.
B. Taakgerichtheid gemeten voor de verschillende dagen van de week.
 Data voor de onderzoeksgroep op vrijdag ontbreken.

Conclusie en aanbevelingen

Kinderen met epilepsie hebben meer problemen op het gebied van aandacht en taakgerichtheid dan kinderen zonder epilepsie, vooral wanneer deze kinderen ook slaapproblemen hebben (Williams et al., 1996). Op basis van de uitkomst van bovenstaande studies werden een aantal aanbevelingen geformuleerd. Deze zijn:

- Blijf de kinderen stimuleren en prikkelen door voor korte, afgebakende taken te zorgen en tussen deze taken een ontspannende activiteit in te lassen.
- Leerkrachten van kinderen met epilepsie zouden zich bewust moeten zijn van het vaker voorkomen van slaapproblemen bij deze leerlingen.
- Omdat kinderen met epilepsie aan het einde van de dag en het einde van de week minder goed in staat zijn hun aandacht te richten zou de leerkracht zaakvakken zoveel mogelijk in de ochtend moeten plannen. Hij moet proberen om nieuwe lesstof zoveel mogelijk 's ochtends aan het begin van de week te introduceren.
- Het belang van pauzes voor kinderen met epilepsie lijkt groot te zijn. De kinderen komen fitter de klas weer binnen dan ze voor de pauze waren. Uitbreiding van het aantal (korte) pauzes zou het onderwijs aan kinderen met epilepsie ten goede kunnen komen.

Als vervolg op de hier beschreven deelstudies zal een interventiestudie worden gestart die rekening houdt met de hier beschreven bevindingen. Met behulp van de methode 'De klas beweegt' zal de les af en toe worden onderbroken voor een ontspannende activiteit met als doel de alertheid van de leerlingen te verhogen.

Referenties

- Cortesi F, Giannotti F, Ottaviano S. (1999) Sleep problems and daytime behavior in childhood idiopathic epilepsy. Epilepsia 40:1557-1565.*
- Maganti R, Sheth RD, Hermann BP, Weber S, Gidal BE, Fine J. (2005) Sleep architecture in children with idiopathic generalized epilepsy. Epilepsia 46:104-109.*
- Stores G, Wiggs L, Campling G. (1998) Sleep disorders and their relationship to psychological disturbance in children with epilepsy. Child Care Health Dev 24:5-19.*
- Williams J, Sharp G, Bates S, et al. (1996) Academic Achievement and Behavioral Ratings in Children with Absence and Complex Partial Epilepsy. Educ Treat Child 19:143-152.*

Bron:

Epilepsie, periodiek voor professionals, jaargang 6, nummer 1, maart 2008

¹ Deze studies stonden onder auspiciën van een stuurgroep met daarin deskundigen werkzaam op de drie deelnemende scholen: de Berkenschutse te Heeze, Openluchtschool Breda en de Waterlelie te Cruquius. De Berkenschutse werd vertegenwoordigd door J. van de Corput, B. Krol en G. Thoonen. J. van der Horst vertegenwoordigde Openluchtschool Breda en De Waterlelie werd vertegenwoordigd door L. van Iterson, J. van de Kuip en R. Moerland. Tevens werd deze stuurgroep actief ondersteund door Prof. Dr. W. Renier, kinderepileptoloog te Nijmegen. Verder is een woord van dank aan de deelnemende scholen op zijn plaats. Zonder de inzet van alle kinderen, ouders en medewerkers had dit onderzoek nooit tot stand kunnen komen.